

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2026-04-16

Ärendenummer:
NV-25-034007

Slutredovisning av uppdrag att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta

Enligt regeringsuppdrag till Naturvårdsverket att se
över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta
KN2023/01619 (delvis) KN2023/01753
KN2023/01760 KN2023/01772 KN2024/01639
(delvis) KN2025/01532

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
2. GENOMFÖRANDET AV UPPDRAGET	5
2.4 Uppdraget	5
2.5 Förutsättningarna i uppdraget	5
2.6 Naturvårdsverkets tolkning av uppdraget	6
3. FÖRSLAG TILL NATIONELLT FRIDLYSTA ARTER	9
3.4 Delredovisningen	9
3.5 Konsekvensbedömningen	9
3.6 Slutredovisning	10
3.7 Problematiken med belägg	10
3.8 Annan information om urvalet	10
4. FÖRVÄXLINGSARTER	11
4.4 Naturvårdsverkets bedömning	11
4.5 Arbetet med förväxlingsarter	11
5. OM REGELBUNDEN ÖVERSYN AV LISTA PÅ NATIONELLT FRIDLYSTA ARTER	12
5.4 Regeringens förslag	12
5.5 Naturvårdsverkets kompletterande förslag	12
6. SYNPUNKTER FRÅN MYNDIGHETERNA	13
BILAGOR	14

Sammanfattning

Naturvårdsverket har enligt uppdrag föreslagit en slutlig listan över nationellt fridlysta arter enligt regeringens kriterier. Den innehåller 234 arter.

Naturvårdsverket har huvudsakligen tolkat regeringens kriterier liksom vid delredovisningen. Några smärre justeringar har dock gjorts. Naturvårdsverket har också tagit hänsyn till några egna kompletterande kriterier.

Naturvårdsverket har gått igenom det förslag till lista som tidigare redovisats och kommit fram till en ändrad bedömning för 45 arter. 27 arter tas bort på listan efter en ny bedömning att fridlysningen inte hanterar hotbilden för arten och nio arter läggs till eftersom den tidigare bedömningen var felaktig. Ytterligare nio arter får förändrad fridlysningskategori.

Konsekvensbedömningen som redovisades i januari 2026 har uppdaterats och kompletterats.

Naturvårdsverkets slutsats i nuläget att det inte är till hjälp för vare sig allmänheten, markägare eller andra verksamhetsutövare att föreslå förväxlingsarter till de mer svåridentifierade nationellt fridlysta arterna. Förutsättningen är dock att fridlysningen av samtliga orkidéer, grod- och kräldjur, samt lumrar består. Vid nästa översyn av listan bör frågan om behovet av förväxlingsarter särskilt bedömas.

Naturvårdsverket anser att översynen av listan på nationellt fridlysta arter bör påbörjas efter varje ny rödlista beslutats. Översynen bör inledas med en utvärdering av hur väl syftet med fridlysningen har uppnåtts eller om något bör förändras. Kriterierna bör genomlysas utifrån resultatet av utvärderingen.

Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Jordbruksverket har genomgående önskat mer tid för genomgång och diskussioner om vilka arter som bör vara nationellt fridlysta.

2. Genomförandet av uppdraget

2.4 Uppdraget

Regeringen beslutade den 24 juli 2025 att ge Naturvårdsverket uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta, KN2023/01619 (delvis) KN2023/01753 KN2023/01760 KN2023/01772 KN2024/01639 (delvis) KN2025/01532.

I uppdraget ingår att

- föreslå vilka arter som bör vara nationellt fridlysta,
- ta ställning till om s.k. förväxlingsarter bör kunna vara nationellt fridlysta och, i så fall, föreslå vilka förväxlingsarter som bör vara nationellt fridlysta, samt vid behov föreslå andra åtgärder än fridlysning för förväxlingsarter, och
- föreslå hur en regelbunden översyn av arter som bör vara nationellt fridlysta kan ske.

Naturvårdsverket ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och vid behov andra berörda myndigheter.

Naturvårdsverket ska genomföra en konsekvensanalys av förslagen till arter som bör vara nationellt fridlysta.

Naturvårdsverket ska senast den 21 november 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) i den del som gäller förslag till arter som bör vara nationellt fridlysta (första strecksatsen). Naturvårdsverket ska senast den 17 april 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

2.5 Förutsättningarna i uppdraget

Regeringen har i uppdraget angett vilka kriterier som ska användas för urval av nationellt fridlysta arter. Arter som är fridlysta enligt 4, 4a eller 7 §§ artskyddsförordningen ska inte föreslås. Inte heller arter som skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning. Det kan vara arter som förekommer i biotoper som kräver mänsklig skötsel för att bevaras eller arter som förekommer inom ett begränsat område där områdesskydd är ett lämpligare skydd.

2.6 Naturvårdsverkets tolkning av uppdraget

2.6.1 Naturvårdsverkets tolkning av regeringens kriterier

Naturvårdsverket har tolkat de kriterier som regeringen angett som förutsättning att föreslå arter till listan. Tolkningarna har bearbetats av experter inom Naturvårdsverket och med de myndigheter som Naturvårdsverket enligt uppdraget skulle inhämta synpunkter från. Se även kapitel 1.3.

Regeringens kriterier/förutsättningar i kursivt.

Naturvårdsverket ska med tillämpning av följande kategorier och tillhörande kriterier ta fram förslag på en avgränsad lista på arter som bör vara nationellt fridlysta. Förslagen ska baseras på vetenskapligt underlag. Förslagen ska tydligt motiveras i varje enskilt fall.

Förslagen kan avse både arter som i dag är fridlysta och arter som saknar skydd i form av fridlysning. Arter som är fridlysta enligt 4, 4 a eller 7 § artskyddsförordningen ska inte föreslås vara nationellt fridlysta.

Kategorierna och kriterierna ska tillämpas så att de arter föreslås som har ett tydligt skyddsbehov som bäst tillgodoses genom fridlysning. Det innebär att fridlysning endast bör föreslås om det finns ett tydligt hot mot arten som innebär att en livskraftig population på nationell nivå riskerar att inte kunna upprätthållas och om hotet kan begränsas effektivt genom fridlysning. Bedömningen ska grunda sig på dokumenterad påverkan på artens populationsstorlek eller utbredning i enlighet med de vetenskapliga kriterier som ligger till grund för den nationella rödlistan. Även arter som Sverige är skyldigt att skydda enligt internationella överenskommelser kan föreslås.

Arter som skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning ska inte föreslås. Det kan exempelvis vara arter som främst förekommer i biotoper som kräver mänsklig skötsel för att deras livsmiljö ska bevaras. Det kan även vara arter som förekommer inom ett begränsat område där områdesskydd är ett lämpligare skydd.

Kategori 1: Arter som påverkas negativt av pågående markanvändning eller andra verksamheter

Kriterium 1.1

Arter som föreslås enligt detta kriterium är arter som är kategoriserade som akut hotad (CR) eller starkt hotad (EN) i den nationella rödlistan. De arter som bedöms ha störst behov av fridlysning ska prioriteras. (Se även ovan förutsättningar)

- Endast arter som är rödlistade som starkt hotade (EN) eller kritiskt hotade (CR) får föreslås här. Några CR-arter kan ha dött ut, men ändras inte till utdöda (RE) i rödlistan förrän efter ca 50 år, normalt sett. Därför finns sådana arter med. Två av fjärilarna som föreslås, veronikanätfjäril och kronärtsblåvinge kan vara utdöda.

- Arter vars huvudsakliga hotbild/er bäst åtgärdas genom fridlysningskydd har bedömts vara arter som hotas av sådant som fridlysningskydd för nationellt fridlysta arter i de remitterade ändrade regler för nationellt fridlysta arter innebär ett skydd mot. Naturvårdsverket har bedömt att om hotet främst utgörs av klimatförändringar, försurning, övergödning, igenväxning eller brist på hävd så skyddar inte fridlysningskydd mot hoten. Den remitterade ändrade lagstiftningen är ännu inte beslutad och det saknas ny praxis vilket gjort bedömningen svår.

Kriterium: 1.2

Kriteriet avser arter som Sverige är skyldigt att skydda enligt internationella överenskommelser, t.ex. Bernkonventionen (och som inte är fridlysta enligt 4, 4 a eller 7 §). Endast i undantagsfall och om det krävs för att uppfylla internationella rättsliga skyldigheter kan arter som inte är rödlistade föreslås enligt detta kriterium. I sådana fall ska Naturvårdsverket tydligt ange skälen varför arten föreslås.

- CITES-arter måste inte fridlysas eftersom CITES endast reglerar handel med arter, men orkidéer är begärliga att plocka för handelsändamål och för sin skönhet så därför läggs orkidéer som inte är rödlistade i 2.1 eller 2.2 i stället. Om deras hotbild innebär behov av skydd från markanvändning listas de i 1.2.
- OSPAR och HELCOM-arter tas med om de inte är LC och fridlysningskyddar dem, dvs om det inte är fisket/jakten som är främsta hotet.
- Arter från konventionerna som är fredade enligt jakt- eller fiskelagstiftningen listas endast om hotbilden ligger utanför det fredningen skyddar från (fiske/jakt).
- Arter från konventionerna som skyddas av art- och habitatdirektivets bilaga 5 (arter markerade med F i bilaga 1 till artskyddsförordningen) listas endast här om de är rödlistade och behöver skyddet för att uppnå en gynnsam bevarandestatus.

Kategori 2: Arter som riskerar påverkas märkbart negativt av plockning, insamling m.m.

Kriterium 2.1

Kriteriet avser arter som är eller riskerar att bli märkbart negativt påverkade i hela eller delar av sitt utbredningsområde i Sverige på grund av påvisbar risk för plundring, plockning, uppgrävning, insamling, avsiktligt dödande, infångande eller annan åtgärd som riktas direkt mot exemplar av arten till följd av artens attraktiva utseende, nyttighet, samlarvärde, kommersiella värde eller av någon annan orsak och som därmed hotar artens fortbestånd i landet.

Vissa arter riskerar att försvinna eller minska till följd av insamling, bl.a. genom fångst av djur och plockning av växter för försäljning. Det kan exempelvis vara fråga om växter, vissa skalbaggar, fjärilar och andra arter.

De kräl- och groddjur som inte föreslås enligt kategori 1 ska föreslås enligt detta kriterium.

Naturvårdsverket har efterfrågat och fått förslag till denna och nedan kategori från flera av landets länsstyrelser. Alla förslag har dock inte kunnat tas med eftersom de inte bedömts uppfylla regeringens kriterier.

Kriterium 2.2

För de växter och svampar som föreslås enligt detta kriterium ska det anges om det är tillräckligt att arten skyddas genom att det är förbjudet att gräva och dra upp exemplar av dem med rötterna, samt att plocka och på annat sätt samla in exemplar av dem för försäljning eller andra kommersiella ändamål.

Arter i art- och habitatdirektivets bilaga 5, är arter som förutsätts ha en gynnsam bevarandestatus. För att upprätthålla den kan medlemsstaterna besluta om förvaltningsåtgärder. Naturvårdsverket bedömt att lummerväxter bör skyddas från kommersiell plockning. Renlavor bedöms dock inte vara hotade av insamling i dagsläget. Kommersiell plockning av renlavor på annans mark är olagligt enligt praxis.

Arter som skyddas bättre på andra sätt

I uppdraget anger regeringen att ”arter som skyddas bättre på annat sätt än genom fridlysning ska inte föreslås”. Som exempel har regeringen angett arter som främst behöver mänsklig skötsel och de som förekommer inom ett begränsat område. Naturvårdsverket har tolkat att detta huvudsakligen avser urvalet till kriterium 1.1.

Naturvårdsverket delar regeringens bedömning att fridlysning i de flesta fall inte hjälper mot bristande hävd.

Arter som endast förekommer på en eller några få lokaler bör som uppdraget anger lämpligare skyddas genom områdesskydd, det kan dock vara lämpligt att arterna behåller sin nuvarande fridlysningsstatus till ett formellt områdesskydd har beslutats. Områdesskydd ska dessutom numera initieras av markägaren och vara frivilligt, vilket kan försvåra skydd av lokaler med hotade arter som inte är fridlysta.

2.6.2 Naturvårdsverket egna kriterier

Naturvårdsverket har utöver regeringens kriterier även bedömt vilka arter som bör vara nationellt fridlysta enligt egna nedan sammanfattade kompletterande bedömningsgrunder

Artens förekomst ska vara knuten till naturliga livsmiljöer. Om primär förekomst är kopplad till antropogena miljöer som exempelvis trädgårdar eller infört virke bör arten inte fridlysas. Det bör även finnas en betydande nytta med fridlysningen för artens överlevnad. Kunskapsläget om arten bör vara så pass god att en bedömning av nyttan med fridlysningen är möjlig. Vidare ska arterna ha en permanent förekomst på en plats och inte endast vara tillfällig. Naturvårdsverket har också tagit viss hänsyn till om arten redan är fridlyst eller ej som en aspekt i bedömningen.

3. Förslag till nationellt fridlysta arter

3.4 Delredovisningen

Den 21 november 2025 delredovisade Naturvårdsverket enligt uppdrag sitt förslag till lista över arter som bör vara nationellt fridlysta. Listan innehöll totalt 255 arter. Bilaga 2 till artskyddsförordningen innehåller idag 295 arter.

Naturvårdsverkets preliminära förslag fördelades enligt följande: 171 arter enligt kriteriet 1.1, 19 under kriteriet 1.2, 75 under kriteriet 2.1 och 11 under kriteriet 2.2. Arter kan föreslås under mer än ett kriterium.

3.5 Konsekvensbedömningen

En konsekvensbedömning redovisades den 19 januari 2026.

Konsekvensbedömningen har uppdaterats enligt det slutliga förslaget från Naturvårdsverket som nu redovisas. De ändringar som skett sedan konsekvensanalysen redovisades i januari 2026 har förutom små rättelser och förtydliganden följande ändrats:

- Tillägg om förväxlingsarter.
- Justering om åtgärdsprogramms effekt och nytta.
- Förtydligande särskilda skötselmedel kan vara till nytta för hävdgynnade arter.
- I stycket om områdesskydd har kravet på frivillighet flyttas upp och risken att arter försvinner tonats ned.
- Tillägg under rödlistade CITES-arter och knärot att lämpligt att hela familjen orkidéer fortsatt är fridlyst, vilket är etablerat och till gagn för tillsynsmyndigheterna.
- Tillägg under konsekvenser för enskilda om vår bedömning om behovet av förväxlingsarter.
- Under konsekvenser för miljön är tillagt en text om problematiken med belägg.
- I sista stycket om EU-rätten har det lagts till om hantering av bilaga 2 och 5-arter i art- och habitatdirektivet.

3.6 Slutredovisning

Naturvårdsverket har sett över det preliminära förslaget till nationellt fridlysta arter. Myndigheterna har också fått möjlighet att göra inspel på behov av ändringar.

Resultatet är en lista bestående av totalt 234 arter, 161 enligt kriteriet 1.1, 17 enligt kriteriet 1.2, 64 enligt kriteriet 2.1 och 13 enligt kriteriet 2.2. De listas i excelfilen, bilaga 3. Observera att en art kan förekomma under flera kriterier.

Förändringarna handlar om att några arter bedömts inte effektivt skyddas av de kommande nationella fridlysningsreglerna, till exempel ett antal svampar. Andra arter har lagts till eftersom en ny bedömning gjorts av att de skulle behöva ett fridlysningskydd. Det är till exempel några sällsynta mossor. De ändringar som skett sedan januari 2026 anges i en särskild excelfil (bilaga 4) där motivering till ändringen också framgår. Det är 27 arter som tidigare listats som nu föreslås tas bort och nio nya arter.

3.7 Problematiken med belägg

Under arbetets gång har flera expertgrupper kopplade till Artdatabanken uttryckt oro över att fridlysning av ovanliga och svåridentifierade arter kan innebära att inventering och övervakning av dem försvåras avsevärt. Anledningen är att man ofta tar så kallade belägg, dvs delar av eller hela växter eller djur för att under mikroskop etc fastställa vilken art det handlar om. Om arterna fridlyses krävs en ansökan om dispens inför inventeringssäsongen. Detta är tidsödande, särskilt om personen arbetar i flera län, och länsstyrelserna ofta har långa handläggningstider. Nuvarande undantag för beläggtagning av vetenskapliga skäl, 13 § artskyddsförordningen, gäller endast ett fåtal namngivna arter. Vi ser ett behov av ändringar i artskyddsförordningen för att lösa problematiken.

3.8 Annan information om urvalet

Naturvårdsverket efterfrågade information om regional problematik med insamling av arter från länsstyrelserna hösten 2025. De hade dock begränsat med tid på sig så endast några inkom med underlag. Det kan därför finnas regional insamlingsproblematik som inte kommit med här.

Naturvårdsverket har valt att redovisa på artnivå. Det innebär att underarter som tidigare ansågs vara arter som t ex majnycklar numera ingår under artnamnet dubbelnycklar. Så kallade småarter, dvs arter som endast förökar sig vegetativt är medtagna.

Vidare har Naturvårdsverket endast listat inhemska arter dvs inte främmande arter. Arterna ska vara etablerade i Sverige. Invasiva arter är uppenbart inte medtagna.

4. Förväxlingsarter

4.4 Naturvårdsverkets bedömning

Naturvårdsverkets slutsats i nuläget att det inte är till hjälp för vare sig allmänheten, markägare eller andra verksamhetsutövare att föreslå förväxlingsarter till de mer svåridentifierade nationellt fridlysta arterna. Förutsättningen är dock att fridlysningen av samtliga orkidéer, grod- och kräldjur, samt lumrar består.

Det behövs en systemlösning för ändamålet och den bör tas fram i bred samverkan. Det nya föreslagna regelverket för nationellt fridlysta arter behöver sätta sig och en praxis bildas, innan det är klart vad regelverket innebär i praktiken. Det är i nuläget svårt att avgöra vilka behov som finns med anledning av den nya listan över nationellt fridlysta arter. Vid nästa översyn av listan bör frågan om behovet av förväxlingsarter särskilt bedömas.

Vidare ser Naturvårdsverket ett mycket stort behov att kommunicera en ny lista på nationellt fridlysta arter. Det behöver finnas stöd för hur man kan hitta information om var arterna förekommer, hur man känner igen dem samt vad fridlysningen innebär.

4.5 Arbetet med förväxlingsarter

Artdatabanken har gjort en bedömning av hur svåra de föreslagna fridlysta arterna är att identifiera för allmänheten respektive experter. Många av de föreslagna svåridentifierade arterna är så sällsynta att de endast förekommer på ett fåtal kända platser. Information om förekomsten finns oftast redan i Artportalen¹. Ofta inventeras platserna dessutom av ideella kunniga personer till exempel floraväktare. Naturvårdsverket har bedömt att det inte är förväxling som är ett problem för verksamhetsutövare gällande de svåridentifierade sällsynta arterna, utan snarare bristen på kunskap om var de finns och hur reglerna ska tolkas. Experter vet hur arterna kan särskiljas.

Naturvårdsverket valde därför tidigt att fokusera på behovet av förväxlingsarter för allmänheten eftersom det är där den största risken för förväxling bedömdes finnas i praktiken. Det vill säga för de arter som skyddas mot insamling. Naturvårdsverket kan konstatera att för merparten av arterna som är svåra att identifiera och där det är störst risk att förväxla för allmänheten är hela familjerna redan föreslagna som fridlysta. Det gäller samtliga orkidéer, grod- och kräldjur och lumrar.

¹ ett system för inrapportering och sökning av artobservationer i Sverige [Välkommen till Artportalen](#)

5. Om regelbunden översyn av lista på nationellt fridlysta arter

5.4 Regeringens förslag

Det av regeringen remitterade nya regelverket för nationellt fridlysta arter anger att Naturvårdsverket minst vart sjunde år ska se över de arter av vilt levande djur, kärlväxter, mossor, lavar, svampar och alger som är fridlysta enligt 5 a, 6, 8 eller 9 § samt omfattningen av fridlysningen. Översynen ska utgå från ett vetenskapligt underlag och syfta till att de arter som, för att livskraftiga populationer långsiktigt ska kunna upprätthållas på nationell nivå, är i störst behov av skydd genom fridlysning eller som behöver skyddas för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden och som inte är fridlysta enligt 4, 4 a eller 7 §, ska vara fridlysta.

Naturvårdsverket ska till regeringen lämna en redovisning av 1. resultatet av den översyn som avses ovan och vid behov föreslå ändringar i listan, och 2. hur fridlysningen kan utvecklas och förbättras.

5.5 Naturvårdsverkets kompletterande förslag

Naturvårdsverket anser att översynen av listan på nationellt fridlysta arter bör påbörjas efter varje ny rödlista beslutats. Översynen bör inledas med en utvärdering av hur väl syftet med fridlysningen har uppnåtts eller om något bör förändras. Kriterierna bör genomlysas utifrån resultatet av utvärderingen.

Naturvårdsverket bör ha huvudansvaret för översynen, men länsstyrelserna bör också ha en roll att tillhandahålla regionala bedömningar angående behovet av fridlysning av arter för att förhindra insamling som skulle kunna innebära ett hot mot en rödlistad art på regional nivå.

Andra nationella expertmyndigheter som Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket bör vara en del av arbetet med översynen.

6. Synpunkter från myndigheterna

Havs- och vattenmyndigheten har önskat att ytterligare arter som tidigare föreslagits av myndigheten tas med som nationellt fridlysta. Naturvårdsverket har gjort en ny bedömning för tre arter som nu tas med men bedömer att övriga inte uppfyller regeringens kriterier. Skogsstyrelsen avstod från att lämna synpunkter eftersom de har haft för kort om tid att göra en ordentlig genomgång av listan. Jordbruksverket svarade att föreslagna tillägg och borttag i listan inte berörde arter inom deras område.

Myndigheterna har genomgående önskat mer tid för att gå igenom listorna och diskutera dessa med Naturvårdsverket.

Bilagor

1. Skrivelse om slutredovisning
2. Uppdaterad konsekvensanalys
3. Slutligt förslag till lista över nationellt fridlysta arter
4. Lista över ändringar sedan den preliminära listan